

УДК 342.7:342.9:347.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2025-2-14-22>**Катеринчук Катерина Володимирівна,**

доктор юридичних наук, доцент

(Поліський національний університет, м. Житомир)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6700-2831>

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ДЛЯ БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ ТА ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ОСІБ, ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТІ ЗА ОСОБЛИВИХ ОБСТАВИН

У статті визначені основні аспекти та ключові положення, які стосуються: грошового забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей; особистого розпорядження військовослужбовця; отримання грошового атестата; правового виховання військовослужбовців; умов отримання пільг щодо оплати житла та комунальних послуг близькими родичами та членами сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та інші фінансові питання. Визначено недоліки нормативно-правового забезпечення питань, які регулюють особливості захисту прав близьких родичів та членів сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, і розроблено відповідні пропозиції.

Ключові слова: грошове забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей, особисте розпорядження військовослужбовця, грошовий атестат військовослужбовця, правове виховання військовослужбовця, отримання пільг щодо оплати житла та комунальних послуг близькими родичами та членами сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Постановка проблеми. Конституція України проголошує найвищою соціальною цінністю людину, її життя і здоров'я (ст. 3) та обов'язок держави забезпечувати їх охорону (ст. 49) всіма правовими засобами [1, с. 9]. У ст. 46 Конституції України також визначено, що «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом». У разі зникнення безвісти військовослужбовця за особливих обставин близькі родичі та члени його сім'ї стикаються з низкою проблемних питань [2; 3] не лише правового характеру (подача заяви про зникнення до Національної поліції, створення та заповнення інформації в особистих кабінетах різних державних органів, що опікуються пошуком безвісти зниклого військовослужбовця, та інше), а й соціального забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика правового та соціального статусу осіб, які зникли безвісти за особливих обставин, лише зараз стає предметом ретельного вивчення і аналізу. Ці питання потребують особливої уваги через складність ситуацій і кількість взаємопов'язаних аспектів. Проблемні питання правового статусу осіб, зниклих безвісти під час збройних конфліктів, та їх розшуку визначено в наукових працях Л. Приполової [4], В. Колпакова [5], І. Голубенко [6], С. Островського, В. Зими [7], А. Даніель [8]. У деяких публікаціях (М. Перепилиця [9], С. Сидоренко [10]) здійснено порівняльно-правовий аналіз пошуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, в Україні й інших країнах. Однак питання, що досліджуються у статті, залишаються актуальними та потребують по-

дальшого наукового обговорення, особливо положення в частині соціального забезпечення військовослужбовців і членів їхніх сімей.

Метою статті є проведення аналізу проблемних питань щодо реалізації соціальних гарантій для близьких родичів і членів сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Виклад основного матеріалу. Натеper постає безліч питань щодо грошового забезпечення військовослужбовців і членів їхніх сімей [11]. Основними соціальними та правовими механізмами у сфері захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей є Конституція України, Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та інші нормативно-правові акти. Так, у Конституції України (ст. 17) передбачено державне забезпечення соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей. Здійснимо огляд і аналіз чинного законодавства та деяких коментарів (публікацій) із цього питання.

У засобах масової інформації на початку 2024 р. активно обговорювалися питання щодо особистого розпорядження військовослужбовця, особливостей його складання (вимог), а також наслідків, що виникнуть у процесі реалізації даного права. Законодавство, що визначає гарантії військовослужбовців та членів їхніх сімей на грошове забезпечення, а саме в разі складання особистого розпорядження, є: Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон) [12], «Порядок та строк передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирі військової частини, коман-

диру/керівнику підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі» (далі – Порядок) [13]. Однак жоден нормативно-правовий акт не надає визначення особистого розпорядження військовослужбовця, лише врегульовують окремі питання щодо грошового забезпечення (виплати, допомога) за визначених умов (випадків). Ці два документи визначають різні види виплат грошової допомоги за різних умов:

1. Виплати грошової допомоги у разі смерті чи загибелі військовослужбовця регулюються Порядком та ч. 4 ст. 16 Закону;

2. Виплати в разі захоплення військовослужбовця в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах чи зникнення безвісті військовослужбовця регулюються Законом.

У ст. 9 Закону визначено особливості грошового забезпечення військовослужбовців, безвісті зниклих за особливих обставин, а саме всі передбачені чинним законодавством виплати (посадовий оклад, оклад за військовим званням; щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія); одноразові додаткові види грошового забезпечення). Дане положення Закону передбачає право кожного військовослужбовця на складання в довільній письмовій формі особистого розпорядження на отримання грошового забезпечення будь-якій особі (особам), визначивши у відсотковому співвідношенні розмір частки (часток). Такі виплати можуть отримати виключно в разі захоплення військовослужбовця в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або зникнення безвісті, до «повного з'ясування обставин захоплення військовослужбовців у полон або заручниками, інтернування військовослужбовців у нейтральних державах або зникнення безвісті, їх звільнення з полону або визнання судом безвісно відсутніми чи оголошення судом померлими. У всіх випадках виплата грошового забезпечення здійснюється не більше ніж до дня виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини» (п. 6 ч. 6 ст. 9 Закону). «Особисте розпорядження військовослужбовця є свого роду <...> дорученням на випадок полону чи зникнення безвісті» [14].

Порядок, а також ч. 4 ст. 16 Закону визначають механізм, строки, вимоги й осіб, що мають право його складати, осіб, що зобов'язані належним чином його зберігати, з відмінностями, особисте розпорядження складається на випадок загибелі чи смерті військовослужбовця, це одноразова грошова допомога. «Таке розпорядження дуже подібне до заповіту, але не стосується майна військовослужбовця» [15].

Нині можемо зазначити, що більшість військовослужбовців не знають про право складання особистого розпорядження, а командування не роз'яснює та не доводить положення чинного законодавства до військовослужбовців. Так, відповідно до офіційної відповіді на запит до військової частини А4935 (№ 1224кп/Вих від 2 лютого 2025 р.) щодо особистого розпорядження, складеного на випадок загибелі (смерті) військовослужбовця, про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) за його вибором, командування військової частини (Владислав Галкін) зазначило, що «порядком і строками передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирів військової частини, командирів/керівників підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2024 р. № 550, не передбачено видання ко-

мандиром військової частини наказу про ознайомлення військовослужбовців із положеннями Порядку та строками передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирів військової частини» [16]. У зв'язку з наявністю двох нормативно-правових документів постає потреба в роз'ясненні складання особистого розпорядження військовослужбовцем – необхідно оформляти два окремі особисті розпорядження чи одне?

Окрім того, деякі військовослужбовці до початку залучення до здійснення заходів із гарантування національної безпеки й оборони, відсічі та стримування збройної агресії іноземної держави оформляють нотаріальну довіреність на право розпоряджатися нерухомим майном, управління і розпорядження цінними паперами та корпоративними правами. Однак нотаріальна довіреність не тотожна особистому розпорядженню військовослужбовця на грошове забезпечення (виплати), оскільки:

- це різні за змістом і наслідками документи;

- за довіреністю довірена особа уповноважена отримувати кошти від імені особи, яка оформила документ на неї, а за особистим розпорядженням особа, визначена в ньому, є прямим отримувачем;

- різний порядок оформлення і реєстрації, скасування в довіреності й особистого розпорядження. Нотаріальна довіреність зберігається в особи, на яку видана, особисте розпорядження – у військовій частині. Нотаріальна довіреність реєструється у відповідному реєстрі нотаріуса, особисті розпорядження – у відповідному журналі обліку частини.

Тому нотаріальну довіреність не можна прирівнювати до особистого розпорядження військового.

Отже, пропонуємо зобов'язати командування (ротний, взводний) під особистий підпис організувати ознайомлення особового складу з положеннями нормативно-правових актів у військовій сфері та/або юридичний відділ (помічник командира бригади із правової роботи (юрисконсульт бригади)) надавати консультації із правових питань або розміщати відповідну інформацію в месенджерах (групах). Адже в Законі України «Про Статут внутрішньої служби Збройних сил України» визначено обов'язки посадових осіб щодо правового виховання особового складу, а саме, командир (начальник) зобов'язаний займатися правовим вихованням підлеглих (ст. 59); командир бригади зобов'язаний керувати правовим вихованням військовослужбовців бригади (ст. 67); помічник командира бригади із правової роботи (юрисконсульт бригади) зобов'язаний організовувати та проводити заходи із правової підготовки та брати участь у правовому вихованні особового складу бригади, правовому інформуванні особового складу, надавати консультації з питань, пов'язаних із діяльністю бригади (ст. 99) тощо. Однак проведено опитування військовослужбовців і близьких родичів, членів сім'ї осіб, зниклих безвісті за особливих обставин, військової частини А4935 (хоча останні можуть не в повному об'ємі знати дану інформацію – К. К.) щодо правового виховання особового складу як одного з основних обов'язків посадових осіб бригади виявило, що таке не здійснювалося.

Ще одне з питань, що потребує обговорення, – порядок видачі грошового атестата близьким родичам і членам сім'ї осіб, зниклих безвісті за особливих обставин. Нормативно-правовими актами, що визначають гарантії військовослужбовців і членів їхніх сімей на отримання грошового атестата, є: Порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних сил України та деяким іншим особам [17], Правила організації

фінансового забезпечення військових частин, установ, організацій Збройних сил України та Державної спеціальної служби транспорту (далі – Правила) [18] та інше.

Грошовий атестат є однією з підстав для розрахунку та виплати основних і додаткових видів грошового забезпечення (за винятком осіб, призваних (прийнятих) на військову службу за контрактом, зокрема, під час проходження строкової військової служби). Військовослужбовцям, які прибули до військової частини для подальшого проходження служби, виплата надбавки за вислугу років здійснюється на підставі інформації про вислугу років, зазначеної у грошовому атестаті. Відповідно до п. 11 Правил, який визначає порядок видачі й застосування грошового атестата військовослужбовця Збройних сил України.

Якщо військовослужбовець вважається зниклим безвісти, начальник стрійової частини відділення персоналу штабу військової частини готує пункт наказу командира військової частини (по стрійовій частині) про зняття такого військовослужбовця з усіх видів забезпечення, окрім грошового, і обліковування його у книзі обліку тимчасово відсутніх і тимчасово прибулих до військової частини особового складу як зниклого безвісти. Надалі, для отримання близькими родичами та членами сім'ї зниклого безвісти за особливих обставин грошового атестата, вони повинні подавати запит у військову частину. Однак необхідно зауважити, що відповіді на такі запити формуються та надсилаються з порушенням термінів чинного законодавства, оскільки передбачена спеціальна процедура пересилання відповідної кореспонденції [19]. У Законі України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» зазначено, що «права та інтереси особи, зниклої безвісти за особливих обставин, а також її майно підлягають захисту до моменту припинення її розшуку в порядку, передбаченому цим Законом, або оголошення її померлою відповідно до законодавства» (ч. 2 ст. 5) [20]. Іншим Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» «за військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або зниклими безвісти, зберігається виплата грошового забезпечення» [21] (ч. 6 ст. 9). Отже, для вирішення проблем, пов'язаних із соціальним і правовим захистом прав близьких родичів і членів сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, і запобігання порушенням у цій сфері необхідне нормативне закріплення обов'язку фінансового органу військової частини відправки грошового атестата безвісти зниклого військовослужбовця близьким родичам і членам його сім'ї автоматично, зі сповіщенням членів сім'ї або близьких родичів військовослужбовців чи працівників, які померли (загинули), зникли безвісти, зокрема і зниклих безвісти за особливих обставин, захоплених у полон або заручником, інтернованих у нейтральній державі.

Ще одне проблемне фінансове питання стосується отримання пільг щодо оплати житла та комунальних послуг близькими родичами та членами сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

У п. 7 постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок надання пільг, передбачених Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – постанова) [22], «громадянам, які набули статусу ветерана війни, особи, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалого учасника Революції гідності, члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни або члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника

чи Захисниці України після ухвалення Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», пільги надаються із дня звернення. Якщо особи потрапили в полон держави-агресорки або набули статусу особи, зниклої безвісти за особливих обставин, призначені їм пільги можуть надаватися одному із членів їхньої сім'ї, який фактично проживав разом із такою особою (чоловіку, дружині, непрацездатним батькам, дітям (до 18 років), неодруженим повнолітнім дітям, визнаним особами з інвалідністю I групи, особі, яка перебуває під опікою або піклуванням громадянина, який має право на пільги), але не раніше ніж з дати потрапляння в полон держави-агресорки або набуття статусу особи, зниклої безвісти за особливих обставин, та до моменту звільнення з полону держави-агресорки, визнання особи в судовому порядку безвісно відсутньою чи оголошення померлою або припинення розшуку». До даного положення постанови є багато питань. По-перше, вона значно обмежує перелік осіб, які мають право на отримання пільг. Наприклад, Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» (п. 1 ч. 1 ст. 1) визначає повний перелік осіб, а саме «близькі родичі та члени сім'ї особи, зниклої безвісти за особливих обставин, – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права й обов'язки, зокрема й особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі», тобто це близькі родичі та члени сім'ї.

По-друге, у постанові наголошено на обмеженні щодо такої категорії осіб, як батьки – непрацездатність. Чинне законодавство надає визначення терміна: «непрацездатні громадяни – особи, які досягли встановленого цим Законом віку, що дає право на призначення пенсії за віком, у тому числі на пільгових умовах, та дострокової пенсії, або особи з інвалідністю, у тому числі діти з інвалідністю, а також особи, які мають право на пенсію у зв'язку із втратою годувальника відповідно до закону» [23]. Відповідно до зазначеного в постанові постає логічне запитання, навіщо застосовувати таке «обмеження» саме для батьків, чому це не стосується інших суб'єктів на отримання пільг з оплати за житло та комунальні послуги, наприклад дружини? (нині дане питання активно обговорюється на державному рівні, щодо вилучення терміна «непрацездатні» – К. К.).

По-третє, визначення терміна «фактичне проживання» у чинному законодавстві відсутнє. За такою логікою «місцем фактичного проживання» для військовослужбовця, що воює на лінії зіткнення, може бути, наприклад, бліндаж чи інше місце, де він нині перебуває. У Законі України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» [24] визначено, що «місце проживання – житло із присвоєною у встановленому законом порядку адресою, в якій особа проживає, а також апартаменти (окрім апартаментів у готелях), кімнати та інші придатні для проживання об'єкти нерухомого майна, заклад для бездомних осіб, інший надавач соціальних послуг із проживанням, стаціонарна соціально-медична установа та інші заклади соціальної підтримки (догляду), в яких особа отримує соціальні послуги». У ч. 1 ст. 29 Цивільного кодексу України [25] визначено, що «місцем проживання фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення,

придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо), у відповідному населеному пункті, в якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово». Отже, постанова конкретизує поняття, які не визначені законодавством і можуть трактуватися неоднозначно.

Отже, умови отримання пільг щодо оплати житла та комунальних послуг близькими родичами та членами сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, що визначені в постанові, мають низку неузгоджених питань. Тому пропонуємо, по-перше, доповнити можливий перелік осіб, які мають право на отримання пільг щодо оплати житла та комунальних послуг, урахувати положення Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин», яким визначено повний перелік близьких родичів і членів сім'ї в п. 1 ч. 1 ст. 1; по-друге, замінити термін «непрацездатні батьки» на «батьки»; по-третє, пільги надаються за умов, що зниклий безвісти за особливих обставин проживав (постійно, переважно або тимчасово) та/або прописаний/зареєстрований з відповідною особою, вони пов'язані спільним побутом і мають взаємні права й обов'язки, зокрема й особи, які спільно проживають, але не пере-

бувають у шлюбі. У разі застосування останньої нашої пропозиції доречно не застосовувати перелік осіб, які входять до близьких родичів і членів сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Висновки. Практичні проблеми, з якими стикаються військовослужбовці, їхні близькі родичі та члени сімей осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, потребують ретельного аналізу та вирішення. Зокрема це стосується фінансового забезпечення військовослужбовців і їхніх сімей; складання особистого розпорядження військовослужбовця; отримання грошового атестата та подальших виплат близькими родичами та членами сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин; правового виховання військовослужбовців; умов надання пільг на оплату житла та комунальних послуг для близьких родичів і членів сімей зниклих безвісти осіб, інших фінансових аспектів, які є важливими для забезпечення належних життєвих умов для їхніх сімей.

Отже, на основі проведеного науково-практичного аналізу окремих положень чинного законодавства в даній сфері визначено ключові проблеми та запропоновано можливі шляхи їх вирішення.

Список використаних джерел

1. Катеринчук К. В. Злочини проти здоров'я особи: проблеми кримінально-правової теорії та практики : монографія. ФОП Маслаков, 2018. 408 с.
2. Катеринчук К. В. Правові аспекти вирішення проблемних питань захисту прав близьких родичів та членів сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. *Слово національної школи суддів*. 2025. № 1 (50). С. 110–120.
3. Катеринчук К. В. Проблемні питання в діяльності Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими, щодо зниклих безвісти за особливих обставин. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, 21 березня 2025 р. 2025. Ч. 1. С. 59–61.
4. Приполова Л. І. Правовий статус осіб, зниклих безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом та за особливих обставин. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 198–202. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/34.pdf>.
5. Колпаков В. К. Зниклі безвісти за особливих обставин: поняття і розшук. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Вип. 1 (48). С. 59–66. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v1_2023/13.pdf.
6. Голубенко І. І. Правові аспекти визнання фізичної особи зниклою безвісти за особливих обставин в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 87–90. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/18.pdf.
7. Островський С. О., Зима В. М. Питання пошуку зниклих безвісти та безвісно відсутніх осіб в умовах військової агресії в Україні. *Київський часопис права*. 2024. № 2. С. 190–195. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/466/453>.
8. Даніель А. В. Розшук осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. С. 214–217. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/243baa91-b2a5-45f0-b9a1-c1ceabd3825a/content>.
9. Перепилиця М. М. Зарубіжний досвід розшуку безвісти зниклих. 2019. С. 320–321. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/26_11_2019/pdf/102.pdf.
10. Сидоренко С. Г. Перспективи застосування в Україні міжнародного досвіду щодо пошуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. *Аналітично-порівняльне правознавство* : електронне наукове видання. С. 245–249. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/02/46.pdf>.
11. Катеринчук К. В. Особисте розпорядження військовослужбовця. *Забезпечення правопорядку в умовах воєнного стану та мировідбудови* : збірник наукових статей за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Житомир, 1 травня 2025 р. Житомир : Поліський національний університет, 2025. С. 9–10.
12. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%87#n624> (дата звернення: 24.04.2025).
13. Порядок та строки передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирів військової частини, командирів/керівників підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі, затверджено постановою КМУ від 14.05.2024 р. № 550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2024-%D0%BF#Text/> (дата звернення: 24.04.2025).
14. Тобота Ю. Особисте розпорядження військовослужбовця (порядок та підстави оформлення). 24.01.2025. URL: <https://chernikovlaw.com.ua/public/stat/osobyste-rozporiadzhennia-viiskovosluzhbovtsia> (дата звернення: 24.04.2025).
15. Особисте розпорядження загиблого військовослужбовця. 02.01.2025. URL: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/osobyste-rozporiadzhennya-zagyblogo-viiskovosluzhbovcya/> (дата звернення: 24.04.2025).
16. Офіційна відповідь командира військової частини А4935, полковника В. Галкіна, № 1224кп/Вих від 02.02.2025 р. на запит К. Катеринчук.
17. Порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних сил України та деяким іншим особам : наказ Міністерства оборони України від 07.06.2018 р. № 260. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18?find=1&text=%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82#w1_1 (дата звернення: 24.04.2025).

18. Правила організації фінансового забезпечення військових частин, установ, організацій Збройних сил України та Державної спеціальної служби транспорту : наказ Міністерства оборони України від 22.05.2017 р. № 280 (у редакції наказу Міністерства оборони України від 22.01.2021 р. № 104). URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/mou_104.pdf (дата звернення: 24.04.2025).

19. Катеринчук К. В. Права близьких родичів та членів сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: проблемні питання та перспективи вирішення. *Слово національної школи суддів*. 2024. № 4 (49). С. 6–15.

20. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 38. Ст. 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19?find=1&text=%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82#n35> (дата звернення: 24.04.2025).

21. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 24.04.2025).

22. Про порядок надання пільг, передбачених Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» : постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.1994 р. № 94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94-94-%D0%BF#n38> (дата звернення: 24.04.2025).

23. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/ed20220430#n52> (дата звернення: 24.04.2025).

24. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11.12.2003 р. № 1382–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15?find=1&text=%D1%84%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87#Text> (дата звернення: 24.04.2025).

25. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20140101#n176> (дата звернення: 24.04.2025).

References

1. Katerynychuk, K. V. (2018). *Zlochyny proty zdorovia osoby: problemy kriminalno-pravovoi teorii ta praktyky* [Crimes against personal health: problems of criminal law theory and practice]. FOP Maslakov. 408 p. [in Ukrainian].

2. Katerynychuk, K. V. (2025). Pravovi aspekty vyryshennia problemnykh pytan zakhystu prav blyzkykh rodychiv ta chleniv simi osib, znyklykh bezvisty za osoblyvykh obstavyn [Legal aspects of resolving problematic issues of protecting the rights of close relatives and family members of persons missing under special circumstances]. *Slovo natsionalnoi shkoly suddiv*. 1 (50), 110–120 [in Ukrainian].

3. Katerynychuk, K. V. (2025). Problemni pytannia v diialnosti Koordynatsiinoho shtabu z pytan povodzhennia z viiskovo-poloneny, shchodo znyklykh bezvisty za osoblyvykh obstavyn [Problematic issues in the activities of the Coordination Headquarters for the Treatment of Prisoners of War, regarding missing persons under special circumstances]. *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty: materialy IX Mizhnarodnoi nauko-vo-praktychnoi konferentsii*, 21 bereznia 2025 r., 1, 59–61 [in Ukrainian].

4. Prypolova, L. (2020). Pravovy status osib, znyklykh bezvisty u zviazku zi zbroinym konfliktom ta za osoblyvykh obstavyn [Legal status of persons missing in connection with armed conflict and under special circumstances]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 3, 198–202. Retrieved from: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/34.pdf> [in Ukrainian].

5. Kolpakov, V. K. (2023). Znykli bezvisty za osoblyvykh obstavyn: poniattia i rozshuk. [Missing persons under special circumstances: concept and search]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. 1 (48), 59–66. Retrieved from: http://pjv.nuoua.od.ua/v1_2023/13.pdf [in Ukrainian].

6. Holubenko, I. I. (2023). Pravovi aspekty vyznannia fizychnoi osoby znykloiu bezvisty za osoblyvykh obstavyn v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini [Legal aspects of declaring an individual missing under special circumstances under the legal regime of martial law in Ukraine]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*. 1, 87–90. Retrieved from: http://lsej.org.ua/1_2023/18.pdf [in Ukrainian].

7. Ostrovskiy, S. O., & Zyma, V. M. (2024). Pytannia poshuku znyklykh bezvisty ta bezvisno vidсутnikh osib v umovakh viiskovoi ahresii v Ukraini [The issue of searching for missing and unaccounted for persons in the context of military aggression in Ukraine]. *Kyivskyi chasopys prava*. 2, 190–195. Retrieved from: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/466/453> [in Ukrainian].

8. Daniel, A. V. Rozshuk osib, znyklykh bezvisty za osoblyvykh obstavyn. [Search for persons missing under special circumstances]. Retrieved from: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/243baa91-b2a5-45f0-b9a1-c1ceab3825a/content> [in Ukrainian].

9. Perepylytsia, M. (2019). Zarubizhnyi dosvid rozshuku bezvisty znyklykh [Foreign experience in searching for missing persons]. Retrieved from: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/26_11_2019/pdf/102.pdf [in Ukrainian].

10. Sydorenko, S. H. (2023). Perspektyvy zastosuvannia v Ukraini mizhnarodnoho dosvidu shchodo poshuku osib, znyklykh bezvisty za osoblyvykh obstavyn [Prospects for the application in Ukraine of international experience in the search for persons missing under special circumstances]. *Elektronne naukovye vydannia "Analitychno-porivnialne pravoznavstvo"*. 245–249. Retrieved from: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/02/46.pdf> [in Ukrainian].

11. Katerynychuk, K. V. (2025). Osobyte rozporiadzhennia viiskovosluzhbovtisia [Personal arrangements of the civil service]. *Zabezpechennia pravoporiadku v umovakh voiennoho stanu ta myrovibudovy*: zb. nauk. st. za materialamy III Vseukr. nauk.-prakt. konf., Zhytomyr, 1 travnia 2025 r. Zhytomyr: Poliskiy natsionalnyi universytet. 9–10 [in Ukrainian].

12. Pro sotsialnyi i pravovy zakhyst viiskovosluzhbovtisv ta chleniv yikh simei: Zakon Ukrainy [On social and legal protection of military personnel and their family members]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%87#n624> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

13. Poriadok ta stroky peredachi viiskovosluzhbovtsem oryhyalnu osobystoho rozporiadzhennia komandyru viiskovoi chasyny, komandyru/kerivnyku pidrozdilu orhanu (sluzhby, viiskovoho formuvannia) dlia zberihannia v osobovii spravi [Procedure and deadlines for the transfer by a serviceman of the original personal order to the commander of a military unit, commander/head of a unit of a body (service, military formation) for storage in a personal file]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2024-%D0%BF#Text/> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

14. Tobota, Yu. (2025). Osobyste rozporiadzhennia viiskovosluzhbovtisia (poriadok ta pidstavy oformlennia) [Personal order of a military serviceman (procedure and grounds for registration)]. Retrieved from: <https://chernikovlaw.com.ua/public/stat/osobyste-rozporiadzhennia-viiskovosluzhbovtisia> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

15. Osobyste rozporiadzhennia zahybloho viiskovosluzhbovtisia (2025) [Personal order of a deceased serviceman]. Retrieved from: <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/osobyste-rozporiadzhennia-zahyblogo-viiskovosluzhbovtisia/> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

16. Ofitsiina vidpovid komandira viiskovoi chastyny A4935, polkovnyka V. Halkina № 1224kp/Vykh vid 02.02.2025 r. na zapyt K. Katerynychuk [Official response of the commander of military unit A4935, Colonel V. Galkin, No. 1224kp/Vykh dated 02.02.2025 to the request of K. Katerynychuk] [in Ukrainian].

17. Poriadok vyplaty hroshovoho zabezpechennia viiskovosluzhbovtisiam Zbroinykh Syl Ukrainy ta deiakym inshym osobam [Procedure for payment of cash benefits to servicemen of the Armed Forces of Ukraine and certain other persons]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18?find=1&text=%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82#w1_1 (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

18. Pravyly orhanizatsii finansovoho zabezpechennia viiskovykh chastyn, ustanov, orhanizatsii Zbroinykh Syl Ukrainy ta Derzhavnoi spetsialnoi sluzhby transport [Rules for organizing financial support for military units, institutions, organizations of the Armed Forces of Ukraine and the State Special Transport Service]. Retrieved from: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/mou_104.pdf (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

19. Katerynychuk, K. (2024). Prava blyzkykh rodychiv ta chleniv simi osib, znyklykh bezvisty za osoblyvykh obstavyn: problemni pytannia ta perspektyvy vyryshennia [Rights of close relatives and family members of persons missing under special circumstances: problematic issues and prospects for solutions]. *Slovo natsionalnoi shkoly suddiv.* 4 (49). 6–15 [in Ukrainian].

20. Pro pravovyi status osib, znyklykh bezvisty za osoblyvykh obstavyn [On the legal status of persons missing under special circumstances]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19?find=1&text=%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82#n35> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

21. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtisiv ta chleniv yikh simei [On social and legal protection of military personnel and their family members]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

22. Pro poriadok nadannia pilh, peredbachenykh Zakonom Ukrainy “Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu” [On the procedure for granting benefits provided for by the Law of Ukraine “On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection”]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94-94-%D0%BF#n38> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

23. Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia [About mandatory state pension insurance]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/ed20220430#n52> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

24. Pro svobodu peresuvannia ta vilnyi vybir mistia prozhyvannia v Ukraini [On freedom of movement and free choice of residence in Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15?find=1&text=%D1%84%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87#Text> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

25. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20140101#n176> (data zvernennia 24.04.2025) [in Ukrainian].

Katerynychuk Kateryna,

Doctor of Law, Associate Professor

(Polyssia National University, Zhytomyr)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6700-2831>

PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF SOCIAL GUARANTEES FOR CLOSE RELATIVES AND FAMILY MEMBERS OF PERSONS MISSING UNDER SPECIAL CIRCUMSTANCES

The article provides an analysis of the current legislation regulating the protection of the rights of close relatives and family members of persons who have gone missing under special circumstances. Article 46 of the Constitution of Ukraine defines the right of citizens to social protection, which includes the right to provision in cases of complete, partial, or temporary disability, loss of a breadwinner, unemployment due to circumstances beyond their control, as well as in old age and in other cases stipulated by law. In the case of a servicemember going missing under special circumstances, close relatives and family members face a number of problematic issues not only of a legal nature but also related to social welfare.

Despite the fact that the legislation already defines the main aspects and key provisions related to this topic (financial support for servicemembers and their families; the servicemember's personal directive; military pay certificate; legal education of servicemembers; conditions for receiving benefits related to housing and utility payments by close relatives and family members of persons missing under special circumstances, as well as other financial issues), it is necessary to examine their practical implementation and impact on various spheres of public life in greater detail. Such a study will make it possible to understand how regulatory legal acts interact with each other in the context of contemporary challenges and how they can be improved to ensure the most effective results. The issues addressed in the article form the basis for creating appropriate living conditions for close relatives and family members of persons who have gone missing under special circumstances.

Key words: financial support for servicemembers and their families, servicemember's personal directive, military pay certificate, legal education of servicemembers, housing and utility benefits for close relatives and family members of persons missing under special circumstances.